

UCHWAŁA NR XXXII/138/09 RADY GMINY SZUMOWO

z dnia 27 sierpnia 2009 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu opieki nad zabytkami Gminy Szumowo na lata 2009-2012”

Na podstawie art. 87 ust. 1, 3, 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394 oraz z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Szudziałowo na lata 2009-2012”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Szumowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Przewodniczący Rady

Eugeniusz Nowacki

Załącznik
do uchwały Nr XXXII/138/09
Rady Gminy Szumowo
z dnia 27 sierpnia 2009 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SZUMOWO NA LATA
2009 – 2012**

Szumowo, sierpień 2009

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Uwarunkowania prawne gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek opieki nad zabytkami nakładają na samorzady dwie ustawy:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami).

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późniejszymi zmianami).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym w art. 7 pomiędzy zadaniami własnymi gminy wymienia m.in. sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na organy samorządowe obowiązki:

- 1) uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 2) prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków;
- 3) przekazywania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie nie dłuższym niż 3 dni przyjęte zawiadomienie o odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem lub zabytkiem archeologicznym;
- 4) sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 5) co 2 lata Wójt winien przedstawiać Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami.

2. Zabytki podlegające ochronie i opiece

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku ponadto wprowadza pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową.

W myśl ustawy ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- 4) nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadnicze.

3. Gminny program ochrony zabytków

Gminny program ochrony zabytków jest to wieloletni, interdyscyplinarny, zintegrowany program operacyjny. Przedmiotowy dokument jest powiązany z istniejącymi dokumentami strategicznymi:

- 1) zewnętrznymi - wojewódzkimi, powiatowymi,
- 2) wewnętrznymi – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dotyczącej obszaru położonego w Szumowie w rejonie ulicy Przemysłowej, Cmentarnej i 1 Maja oraz Planem odnowy miejscowości Szumowo.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO GOSPODARCZA NA OBSZARZE GMINY

1. Raport o stanie gminy

Gmina Szumowo leży w województwie podlaskim na południowo-zachodnim krańcu powiatu zambrowskiego, na terenie byłego województwa łomżyńskiego na obszarze Wysoczyzny Wysokomazowieckiej. Część gminy Szumowo położona jest w strefie naturalnego krajobrazu chronionego i obowiązuje tam ochrona zasobów przyrodniczych. Zintegrowane wartości krajobrazu naturalnego występujące w tej części gminy stanowią o wysokiej atrakcyjności omawianego obszaru. Jednostkę samorządową tworzy 21 sołectw:

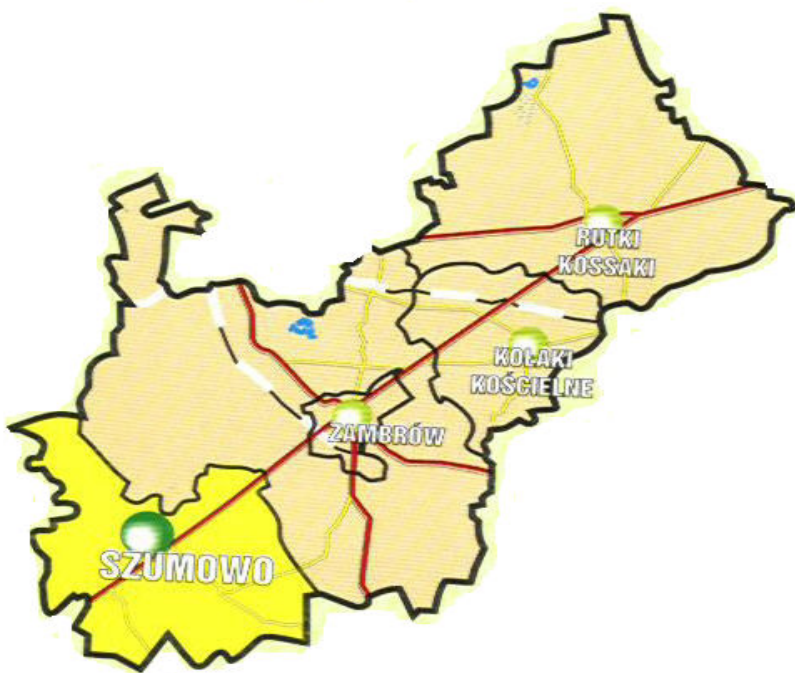
Głęboch Wielki, Kaczynek, Kalinowo, Krajewo Budziły, Łętownica, Ostróżne, Paproć Mała, Paproć Duża, Pęchratka Polska I, Pęchratka Polska II, Radwany Zaorze, Rynoły, Srebrna I, Srebrna II, Srebrny Borek, Stryjki, Szumowo, Wyszomierz Wielki, Zaręby Jartuzy, Żabikowo

Prywatne, Żabikowo Rządowe. Sąsiaduje ona z gminami: od północy – Śniadowo i Zambrów, od wschodu – Zambrów, od zachodu i południa z gminami województwa mazowieckiego (Andrzejewo, Ostrów Mazowiecka i Lubotyń).

Gmina Szumowo obejmuje powierzchnię 14 115 ha. Przeważają tu użytki rolne, które zajmują 9836 ha stanowiąc 69,68% obszaru. Lasy porastają 3391 ha, czyli 24,02 % powierzchni gminy.

Jest to teren w większości równinny, położony w dorzeczu Narwi i środkowego Bugu. Stanowi krajobrazowe przedłużenie Niziny Mazowieckiej. Łączna długość rzek i kanałów w gminie wynosi 18,54 km. Gmina Szumowo charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym oraz niedużym zanieczyszczeniem środowiska, należy do makroregionu „Zielone Płuca Polski”.

Rys. 1 - Położenie gminy Szumowo na tle powiatu zambrowskiego

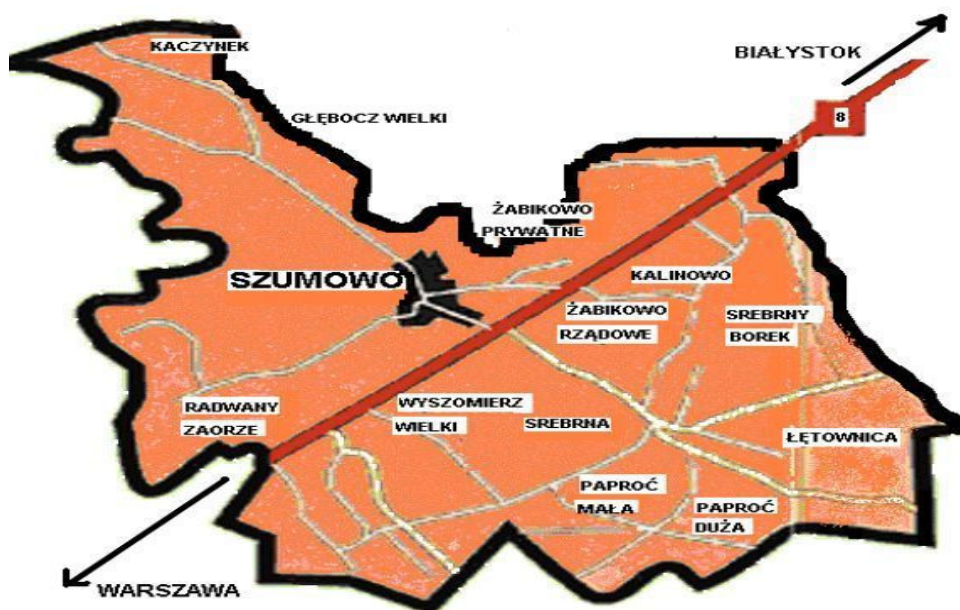
2. Ludność

Według danych Urzędu Gminy Szumowo teren gminy (wg stanu na 31 grudnia 2008 r.) zamieszkuje ogółem: 4946 osób, w tym: 2438 kobiet i 2508 mężczyzn.

Struktura wiekowa ludności rozpatrywana ze względu na przynależność do produkcyjnych i nieprodukcyjnych grup wiekowych przedstawia się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem: 1173 osób
- ludność w wieku produkcyjnym: 2950 w tym:
 - kobiet - 1361
 - mężczyzn - 1589
- ludność w wieku poprodukcyjnym: 823 osoby, w tym:
 - kobiet - 528
 - mężczyzn - 295

Rys. 2 – Lokalizacja miejscowości na terenie gminy Szumowo

Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo, natomiast funkcje uzupełniające pełni przemysł wydobywczy i gospodarka leśna. Największy odsetek ludności zatrudniony jest we własnych gospodarstwach rolnych.

Sieć osadnicza gminy liczy łącznie 20 jednostek osadniczych o bardzo dużym zróżnicowaniu co do wielkości; od liczących 1 081 – Szumowo i 754 – Srebrna, do liczących 12 mieszkańców – Stryjki i 23 Mroczyki Stylągi.

Gmina zróżnicowana jest również pod względem charakteru zabudowy jak i wartości gleby dla celów rolniczych. W części południowo- wschodniej dominują dobre gleby oraz znajdują się tam wsie skupione wzdłuż ulicy o zwartej zabudowie. W części północno- zachodniej zabudowa

jest luźna, często wręcz rozproszona, kolonijna, zaś wioski mają postać wsi rzędówek lub wielodrożnic. Ludzie gospodarują tu na glebach słabych.

Centrum gminy stanowi Szumowo skupiające 21,9 % ludności gminy. W Szumowie skoncentrowane są usługi z zakresu obsługi ludności oraz obsługi rolnictwa.

Jednostki osadnicze gminy to wsie typowo rolnicze. Pozarolnicze funkcje wsi rozwinięte są w niewielkim stopniu. Są to usługi i przemysł.

Większość zlokalizowanych na terenie gminy zakładów produkcyjnych i usługowych swoją działalność wiąże z miejscowymi zasobami naturalnymi i potrzebami ludności.

Przez obszar gminy przebiegają dwa gazociągi:

- gazociąg wysokiego ciśnienia D250 mm,
- gazociąg tranzytowy D11 1400 mm Rosja – Niemcy.

Atutem gminy jest połączenie się dróg gminnych z przebiegającą drogą krajową nr 8 Warszawa- Białystok.

Na terenie gminy Szumowo funkcjonuje jedno gimnazjum, do którego uczniowie są dowożeni z terenu całej gminy. Działa również sześć szkół podstawowych i jedno przedszkole gminne.

III. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

1. Rys historyczny i ogólna charakterystyka zasobów kulturowych

W tej części Mazowsza osadnictwo sięga początków państwa polskiego. Istniało tu już wtedy kilka grodów książęcych, między innymi w Święcku i Porytym Jabłoni. Wokół znajdowało się niewiele małych osad rozrzuconych wśród olbrzymich lasów. Pierwsze pisane dokumenty o osadnictwie w obszarze gminy Szumowo pochodzą z przełomu XII i XIII wieku. Szumowo, wieś o pierwotnej nazwie Somowa Góra położona na południowych krańcach Czerwonego Boru wzmiankowana już w 1239 r. Rozwój całego regionu został zahamowany w wyniku najazdów Jaćwingów i następnie Litwinów. Tutejsze osady zostały opuszczone, jednak wiele nazw geograficznych przetrwało - tak też było z Szumowem (Somowa Góra). Dopiero 1385 roku, gdy zapanował pokój między Polską i Litwą rozpoczął się drugi etap osadnictwa na tym terenie. Głównym ośrodkiem osadnictwa było Szumowo, gdzie ulokowano siedzibę parafii oraz Głęboz Wielki, w której krzyżowało się szereg lokalnych szlaków handlowych. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1417 r., kiedy wieś kupił Wincenty z Głęboza, uzyskując w 1432 r. nadanie prawa niemieckiego na 30 włók ziemi. Szumowo stało się siedzibą jego potomków, Szumowskich herbu Lubicz. Następnie przeszło w posiadanie innych właścicieli. Na terenie obecnej gminy Szumowo dominowało osadnictwo szlacheckie.

W czasach panowania pruskiego pod koniec XVIII wieku prowadzona była akcja kolonizacyjna ludności niemieckiej. W tym okresie powstały wsie niemieckie - Paproć Duża, Pęczratka, Paproć Mała, Srebrny Borek. W 1798 roku Paproć Duża stała się główną osadą niemieckich osadników. W środku wsi wybudowano zбір. Wokół wzniesiono zabudowania na

planie regularnego koła z ulicami rozchodzącymi się promieniowo od usytuowanego w centrum osady zboru. Drugą największą osadą kolonistów na terenie gminy został Srebrny Borek jak z dokumentów wynika powstał w 1839 roku. Wioskę cechowało rozproszone budownictwo, charakterystyczne dla niemieckich wsi. Pierwsza niemiecka szkoła w Srebrnym Borku powstała w 1868 roku i istniała do 1914 roku. Koloniści niemieccy zamieszkiwali te obszary do 1944 roku. w Paproci Dużej w dniu 15 lipca 1899 roku ślubował Marszałek Józef Piłsudski.

Najciekawsze układy wiejskie świadczące o poszczególnych etapach osadniczych zachowały się w:

- 1) Paproci Dużej - chroniony zespół wiejski w układzie okolnica na obwodzie regularnego koła z ulicami rozchodzącymi się promieniowo od usytuowanego w centrum osady kościoła katolickiego,
- 2) Szumowie - chroniony układ wiejski w układzie wielodrożnicy rozwiniętej z ulicówki i czytelnego założenia prostokątnego rynku.

Pozostałością po osadnictwie kolonistów niemieckich są resztki cmentarzy ewangelickich w Paproci Dużej i Srebrnym Borku.

Najważniejsze dobra kultury architektury i budownictwa w gminie to:

- 1) kościół parafialny w Szumowie.

Kościół parafialny zbudowany w latach 1866-1867, następnie rozbudowany w 1980 r. Jednonawowy, orientowany, neobarokowy z boczną barokową wieżą i prostym, kwadratowym portykiem. Wnętrze podzielone wysokimi półkolistymi wnękami arkadowymi. W środku znajdują się trzy ołtarze neoklasyczne z 1868 roku.

2) dzwonnica przy kościele zbudowana na początku XX wieku.

3) dom parafialny w Szumowie

Drewniana synagoga pochodząca z około 1933 r., przeniesiona tu w 1946 r. ze Śniadowa. Dzisiaj zachowana w dobrym stanie pełni rolę domu parafialnego. Przed drugą wojną światową Szumowo miało swoją drewnianą bożnicę. W latach czterdziestych kupili ją gospodarze ze wsi Srebrna. Rozebrali ją i wykorzystali budulec do budowy budynków gospodarczych. W ten sposób ubywały zabytki architektury drewnianej. Bożnica Szumowska jest jedyną z tych, które ocalały, a właśnie z drewnianych synagog znane były te strony. Dom parafialny w Szumowie, dawniej drewniana synagoga, pochodząca z około 1938 r. Jest ona dziełem Jana Wojsa, cieśli ze wsi Duchny Młode, gmina Śniadowo. W 1942 r. śniadowscy Żydzi zostali przez Niemców wymordowani a synagogę przekształcono w magazyn zbożowy. Po wojnie śniadowska gmina do spraw opuszczonego mienia sprzedała bożnicę szumowskiemu proboszczowi i tym sposobem budowla trafiła na nowe miejsce w Szumowie.

Na terenie posesji obok domu parafialnego umieszczono kamienie na miejscu zbrodni księży. Na jednym przymocowany jest metalowy krzyż i wyryty napis: „Tu zginął śmiercią męczeńską z rąk niemieckich siepaczy we wrześniu 1941r. Ks. Piotr Pianko Kanonik Proboszcz w Szumowie i Ks. AL.Łuniewski”.

4) dom handlowy w Szumowie zbudowany w 1930 r.

Do jego budowy, która trwała ok. 3 lat przyczynili się mieszkańcy całej gminy. Wybudowany został ze środków społecznych i spełniał funkcję domu handlowego oraz był miejscem realizacji imprez kulturalnych.

4) dom handlowy w Szumowie zbudowany w 1930 r.

Do jego budowy, która trwała ok. 3 lat przyczynili się mieszkańcy całej gminy. Wybudowany został ze środków społecznych i spełniał funkcję domu handlowego oraz był miejscem realizacji imprez kulturalnych.

5) budynek gminnego przedszkola w Szumowie zbudowany w 1937 r.

6) budynek szkoły w Srebrnym Borku

Jak z powyższego wynika, w Szumowie, jak i w okolicznych wsiach należących do gminy zachowało się wiele ciekawych obiektów o charakterze zabytkowym.

2. Zabytki, cmentarze i mogiły gminy Szumowo wpisane do rejestru zabytków

Poniższa tabela zawiera wykaz zabytków, wpisanych do rejestru zabytków Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku. Kolejne kolumny zawierają opis zabytku, formę własności, sposób użytkowania oraz numer i datę wpisania do rejestru zabytków.

Lp.	Zabytek	Forma własności	Użytkowanie	Nr w rejestrze i data wpisania
1.	Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP w Szumowie z 1867 – 1981	Własność kościelna	Obiekt sakralny	A-79 02.05.1980
2.	Dom parafialny drewniany – synagoga żydowska w Szumowie z lat 1938-1947	Własność kościelna	Dom parafialny	A-314 12.11.1987
3.	Cmentarz parafialny, rzymskokatolicki w Szumowie – założony w XVII w. - 8 nagrobków z XIX w.	Własność kościelna	Cmentarz grzebalny	A-346 21.12.1987
4.	Cmentarz ewangelicki założony w II poł. XIX w. w Paproci Dużej	Własność parafii	Stan szczątkowy mogił cmentarza	A-351 23.12.1987
5.	Mogiła zbiorowa żołnierzy ochotników 201-go Pułku Piechoty z 1920 r. założona w 1993-1996 w Paproci Dużej	Własność komunalna	Mogiła w kształcie kopca przy cmentarzu	A-351 23.12.1987
6.	Budynek szkoły w Srebrnym Borku z lat 1912-1914	Własność komunalna	Budynek szkoły	A-497 29.09.1993
7.	Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej żołnierzy niemieckich	Własność prywatna	Mogiły ziemne	A-274 11.03.1987

3. Obiekty pod opieką konserwatorską

W gminie Szumowo znajduje się 31 obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Większość z nich to domy i zagrody drewniane. Wśród pozostałych najciekawszymi obiektami są:

Lp.	Obiekt	Forma własności	Użytkowanie
1.	Budynek handlowy z 1930 r. w Szumowie	Własność komunalna - Gmina Szumowo	Biblioteka Gminna i Powiatowa w Szumowie
2.	Budynek Gminnego Przedszkola z 1937 r. w Szumowie	Własność komunalna - Gmina Szumowo	Gminne Przedszkole
3.	Młyn motorowo-elektryczny z 1910 r. w Pęchatce Polskiej	Własność prywatna	Obiekt nieużytkowany
4.	Młyn motorowo-elektryczny z 1925 r. w Srebrnej	Własność prywatna	Obiekt nieużytkowany
5.	Młyn motorowo-elektryczny z 1935 r. w Paproci Dużej	Własność prywatna	Obiekt nieużytkowany
6.	Krzyż żeliwny z 1887 r. przy ulicy Przemysłowej 20 w Szumowie	Własność prywatna	Obiekt kultowy
7.	Krzyż przydrożny z 1899 r. przy drodze Radwany Zaorze w Szumowie	Własność prywatna	Obiekt kultowy
8.	Krzyż żeliwny z 1893 r. przy ulicy Przemysłowej w Szumowie	Własność prywatna	Obiekt kultowy
9.	Kapliczka z początku XX w. w Pęchatce Polskiej	Własność prywatna	Obiekt kultowy
10.	Krzyż żeliwny z 1882 r. w Pęchatce Polskiej	Własność prywatna	Obiekt kultowy
11.	Krzyż żeliwny z 1880 r. w Pęchatce Polskiej	Własność prywatna	Obiekt kultowy
12.	Krzyż żeliwny z 1863 r. w Radwanach Zaorze	Własność prywatna	Obiekt kultowy
13.	Pozostałości cmentarza ewangelickiego z II poł. XIX w. w Srebrnym Borku	Własność wyznaniowa	Obiekt nieużytkowany
14.	Dwie mogiły z okresu II wojny światowej przy drodze Szumowo-Rząśnik	Własność organizacji społecznych	
15.	Bunkier z okresu II wojny światowej w Głębofczu Wielkim	Własność państwa	

Pozostałe obiekty w gminie Szumowo znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, które stanowią cenne dziedzictwo kulturowe.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Forma własności	Użytkowanie
1.	Szumowo ul 1 Maja	Dom nr 56, z 1910 r., murowany	Własność prywatna	Dom mieszkalny i sklep
2.	Szumowo ul. 1 Maja	Dom nr 92, z ok.1945 r., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
3.	Szumowo ul. 1 Maja	Dom nr 111, z ok.1945 r., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Forma własności	Użytkowanie
4.	Paproć Duża	Dom nr 33, pocz. XX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
5.	Paproć Mała	Dom nr 16, z 1934 r., drewniany	Własność prywatna	Nie użytkowany
6.	Pęczratka Polska	Dom nr 49, z 1926 r., drewniany	Własność prywatna	Nie użytkowany
7.	Srebrny Borek	Dom nr 57, k. XIX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
8.	Zaręby Jartuzy	Dom nr 14, 1.30 XX w., drewniany	Własność prywatna	Nie użytkowany
9.	Zaręby Jartuzy	Dom nr 25, 1.20 XX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
10.	Zaręby Jartuzy	Dom nr 29, 1.30 XX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
11.	Radwany Zaorze	Dom nr 8, 1.20 XX w., drewniany	Własność prywatna	Nie użytkowany
12.	Radwany Zaorze	Dom nr 10, 1.20 XX w., drewniany	Własność prywatna	Nie użytkowany
13.	Radwany Zaorze	Dom nr 11, pocz. XX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
14.	Mroczi Stylągi	Dom nr 32, pocz. XX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
15.	Srebrna	Dom nr 111, ok. XIX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny
16.	Srebrna	Dom nr 132, 1.20. XIX w., drewniany	Własność prywatna	Dom mieszkalny

4. Archeologia

W Gminie Szumowo znajdują się stanowiska archeologiczne na 5 obszarach (teczki ewidencyjne) badanych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

IV. OGÓLNA OCENA STANU ZACHOWANIA DÓBR KULTURY

1. Miejscowość Szumowo

- historyczny układ urbanistyczny zachowany z niewielkimi przekształceniami;
- dobrze zachowany i konserwowany zespół kościoła parafialnego oraz jego wyposażenie;
- dobrze zachowana i utrzymana dawna synagoga drewniana obecnie dom parafialny;
- zespół istniejącej zabytkowej zabudowy drewnianej w stanie dobrym;
- cmentarz rzymskokatolicki w stanie dobrym lecz wymaga przeprowadzenia konserwacji zabytkowych nagrobków.

2. Gmina Szumowo

- pomimo pewnych przekształceń układy wsi zachowały czytelne rozplanowanie historyczne;
- nastąpił proces zanikania dawnego drewnianego budownictwa ludowego;
- na miejscu rozebranego po II wojnie światowej zabytkowego zboru ewangelickiego w Paproci Dużej pobudowano kościół katolicki;
- uległy całkowitej dewastacji dawne cmentarze ewangelickie w Paproci Dużej oraz w Srebrnym Borku;
- cmentarz z I wojny światowej w Żabikowie Rządowym wymaga opieki.

V. CELE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Aktualizacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków

- 1.1. Dokonanie przeglądu w terenie z udziałem sołtysów w każdym sołectwie i weryfikacja ewidencji zabytków.
- 1.2. Wykonanie dokumentacji fotograficznej wszystkich istniejących obiektów.
- 1.3. Kwalifikacja obiektów pod kątem stanu estetycznego.
- 1.4. Uzupełnienie kart ewidencyjnych obiektów o uzyskane dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną.

2. Inwentaryzacja obiektów małej infrastruktury sakralnej (przede wszystkim kapliczek i krzyży przydrożnych)

- 2.1. Dokonanie przeglądu w terenie z udziałem sołtysów w każdym sołectwie.
- 2.2. Wykonanie dokumentacji fotograficznej wszystkich istniejących obiektów.
- 2.3. Uzyskanie informacji na temat historii obiektów.
- 2.4. Ustalenie szczegółowej lokalizacji obiektów na działkach gruntowych oraz właścicieli gruntu.
- 2.5. Uzupełnienie kart ewidencyjnych.

3. Oznakowanie obiektów zabytkowych i określenie zasad ich udostępniania

- 3.1. Oznakowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków.
- 3.2. Oznakowanie innych ciekawych obiektów w gminie.
- 3.3. Opracowanie tablic informacyjnych zamieszczonych na zewnątrz obiektów zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.

4. Podjęcie działań w zakresie odnowy zabytków

- 4.1. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.
- 4.2. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością gminy.

5. Inwentaryzacja i zabezpieczenie zabytkowych nagrobków na cmentarzu parafialnym

5.1. Inwentaryzacja wspólnie z parafią w Szumowie zabytkowych nagrobków.

5.2. Wspieranie działań, mających na celu odnowę i zabezpieczenie zabytkowych nagrobków.

6. Dokonanie podziału dóbr kultury na kategorie i opracowanie zasad opieki nad nimi

6.1. Nawiązanie współpracy z wojewódzką służbą ochrony zabytków i dokonanie wspólnie oceny w kontekście przeprowadzonej inwentaryzacji.

6.2. Poinformowanie właścicieli obiektów o sposobie zakwalifikowania ich obiektów oraz o wymogach w zakresie opieki nad nimi.

6.3. Dostosowanie przepisów prawa miejscowego.

7. Określenie stanów technicznych obiektów

7.1. Nawiązanie współpracy z powiatowym organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego zinwentaryzowanych obiektów.

7.2. Naniesienie wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do gminnej ewidencji dóbr kultury.

7.3. Określenie niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia.

8. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

8.1. Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę

8.2. Publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej gminy Szumowo.

VI. ZAGROŻENIA ORAZ SPOSOBY OCHRONY ZABYTEKÓW W ZALEŻNOŚCI OD ZAGROŻENIA.

1. Zagrożenia tożsamości kulturowej przez działalność człowieka

1.1. Niewłaściwa polityka inwestycyjna polegająca na wprowadzeniu do historycznego układu urbanistycznego dysharmonizującej współczesnej zabudowy nie nawiązującej do tradycji budowlanej regionu.

1.2. Urbanizacja krajobrazu wsi jako konsekwencja wprowadzenia zunifikowanej zabudowy współczesnej nie mającej odniesień do zabudowy historycznej.

2. Zagrożenia ekologiczne

Lokalizacja koniecznych dla ochrony środowiska lokalnych oczyszczalni ścieków, powinna respektować zasadę ochrony konserwatorskiej i należy budować oczyszczalnie poza strefami ochrony konserwatorskiej.

3. Zagrożenia na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz sposoby ich ochrony.

3.1. Zagrożenia zabytków nieruchomych:

- pożary, wichury, podtopienia;
- akty wandalizmu oraz terroru;
- osunięcia ziemi;
- strategicznych celów wojskowych;

3.2. Zagrożenia zabytków ruchomych:

- kradzieże, pożary, działania terrorystyczne;
- akty wandalizmu, pożary, podtopienia;

3.3. Sposoby ochrony zabytków nieruchomych na administrowanym terenie:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych przez wójta;
- wpisanie do rejestru zabytków;
- oznakowanie zabytkowych obiektów;
- utworzenie parku kulturowego;
- uwzględnienie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego;
- inne;

3.4. Sposoby ochrony zabytków ruchomych:

- na miejscu (schrony, ukrycia, piwnice);
- przez rozśrodkowanie;
- przez ewakuację.

VII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Realizacja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami poddana będzie ocenie Rady Gminy w Szumowie po upływie dwóch lat od jego uchwalenia.

2. W sprawach nie uregulowanych w programie mają zastosowanie obowiązujące przepisy prawa.